

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
Сектор за економска истраживања и статистику

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Друго тромесечје 2020. године

Београд, септембар 2020. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама средње и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије, у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне активе банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

NPL – проблематични кредити

п.п. – процентни поен

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	11
II. Сектор становништва	13
1. Кредити становништву	13
2. Цена задуживања становништва	14
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	15
Методолошке напомене	16

Резиме

Током другог тромесечја међугодишњи раст кредитне активности додатно је убрзан и у јуну је по искључењу ефекта промене девизног курса¹ износио 13,9% и био је међу највишим у региону. На овакво кретање кредитне активности утицало је и проактивно деловање Народне банке Србије, која је наставила да ублажава монетарну политику и омогућила застој у отплати кредита како би пружила подршку предузећима и грађанима у условима кризе изазване пандемијом вируса корона. На раст кредитне активности утицало је и одобравање кредита из гарантне шеме².

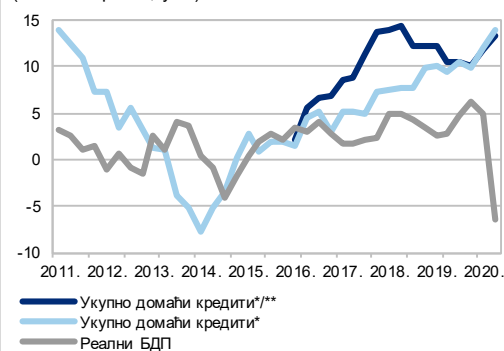
Расту кредитне активности и даље више доприносе кредити привреди, чији је међугодишњи раст у јуну износио 15,9%, док је стање кредита становништву у јуну било више за 12,6% него пре годину дана. И поред раста кредита, њихово учешће у бруто домаћем производу и даље је испод дугорочног тренда,³ што указује на чињеницу да кредитна активност не представља ризик ни по ценовну ни по финансијску стабилност.

Захваљујући наставку ублажавања монетарне политике, ниским каматним стопама на међународном тржишту новца и повећаној конкуренцији међу банкама, услови финансирања на домаћем тржишту остали су повољни и наставили су да подржавају кредитну активност. Током другог тромесечја каматне стопе су се кретале близу раније забележених најнижих вредности, при чему се просечна цена динарских кредита становништву спустила на нови минимум у јуну.

Кредити привреди у другом тромесечју повећани су за 45,3 милијарде динара, по искључењу ефекта промене девизног курса. Највећим делом, тај раст се односи на кредите за ликвидност и обртна средства, чему је, уз растуће потребе привреде за ликвидним средствима у условима пандемије вируса корона, од маја доприносила и реализација кредита из гарантне шеме. Током маја и јуна, пословне банке су уз гаранцију државе одобриле 638,4

Кредитна активност наставила је раст у Т2, упркос кризи

(мг. стопе раста, у %)

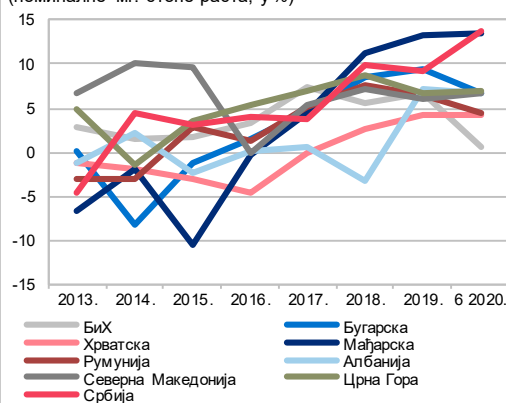
Извор: НБС и РЗС.

* Искључен ефекат промене девизног курса.

**Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

Раст кредита у Србији био је један од највиших међу земљама региона

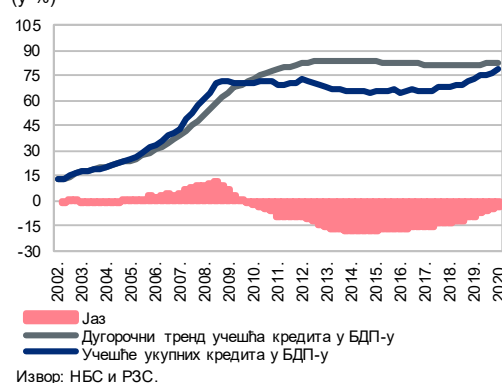
(номиналне мг. стопе раста, у %)

Извор: сајтови централних банака и прерачун НБС.

Учешће укупних кредита* у БДП-у и даље је испод дугорочног тренда

(у %)

Извор: НБС и РЗС.

* Обухваћено је и прекоранично задужевање предузећа.

¹ Обрачунато по курсу динара према евр, швајцарском франку и долару на дан 30. септембра 2014. (гзв. програмски курс, који се користи за потребе праћења аранжмана с Међународним монетарним фондом), при чему је узета у обзир валутна структура потраживања по основу кредита.

² У складу са Уредбом о утврђивању гарантне шеме као мере подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2, „Службени гласник РС”, бр. 57/20.

³ Рачунато у складу с методологијом за утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала, закључно с подацима за прво тромесечје 2020. године.

милиона евра и реализовале 558,5 милиона евра кредита микропредузећима, малим и средњим предузећима и предузетницима. С обзиром на то да су ова предузећа циљни сегмент гарантне шеме, као и да су користила мораторијум у већој мери него велика предузећа, преко три петине раста кредита у другом тромесечју односило се на микропредузећа, мала и средња предузећа. Стање кредита повећано је на рачунима предузећа свих делатности, а највише код предузећа из области грађевинарства, пословања некретностима, саобраћаја и енергетике.

Кредити становништву су, по искључењу ефекта промене девизног курса, у другом тромесечју повећани за 50,7 милијарди динара. Раст кредита становништву, који је уобичајено вођен готовинским и стамбеним кредитирањем, делом је резултат и примене мораторијума на отплату кредита, а од маја му доприноси и веће кредитирање предузетника у оквиру гарантне шеме.

Више од половине кредита који су одобрени у оквиру гарантне шеме било је у динарима, што је утицало на то да **учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву, према постојећим пословима, достигне 34,6% крајем јуна, што је највећа вредност овог показатеља до сада.** Од тога, динаризация пласмана привреди повећана је током другог тромесечја за 1,7 процентних поена, на 16,4%, а пласмана становништву за 0,7 процентних поена, на 55,8%.

Учесће проблематичних кредита у укупним кредитима наставило је да се смањује током другог тромесечја и у јуну је износило **3,7%**, што је **нови најнижи ниво** откад се овај показатељ квалитета активе прати. У односу на март то учешће ниже је за 0,3 процентна поена, а за 18,6 процентних поена него у јулу 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита.

Након доношења прве одлуке о тромесечном мораторијуму на отплату кредита у марту и три

смањења референтне каматне стопе у периоду март–јун од укупно 1 процентни поен, **Народна банка Србије наставила је да проактивно делује како би ублажила последице кризе.** Донете су бројне мере с циљем да кредитни канал настави несметано да функционише и да подржи бржи опоравак привреде. У јуну је Народна банка Србије донела одлуку да се минимално учешће за кредит за куповину првог стана снизи са 20% на 10%. У јулу је донела одлуку којом се банкама омогућава да продуже мораторијум на кредитне обавезе за два месеца, почевши од 1. августа. Поред тога, усвојила је прописе којима се банке подстичу да рефинансирају или продуже рок доспећа за додатне две године за готовинске, потрошачке и друге кредите (осим стамбених кредита и минуса по текућем рачуну). Требало би да динарски кредити из гарантне шеме буду још повољнији, с обзиром на то да ће Народна банка Србије банкама које ове кредите одобре по нижим каматним стопама од максималне⁴ за најмање 50 базних поена плаћати вишу стопу ремунације на издвојену обавезну резерву у динарима за 50 базних поена, и то за износ стања одобрених кредита по повољнијим условима. Током августа донете су и привремене мере да банка може одобрити стамбени кредит за новоградњу без обзира на степен завршености објекта, ако је реч о пројектном финансирању те банке или је Грађевинска дирекција Србије носилац грађевинске дозволе, а уз степен завршености од 60% (раније је ограничење било 80%) ако је реч о пројектном финансирању друге банке или је инвеститор правно лице. Поред тога, дозвољено је и продужење рока отплате постојећих стамбених кредита до пет година. Олакшан је и приступ динарским краткорочним кредитима, пошто ће банке клијентима који не примају зараду или пензију преко рачуна у тој банци моћи да одобре кредит до 90.000 динара на рок до две године.

⁴ Једномесечни *BELIBOR* + 2,5 процентна поена.

I. Сектор привреде

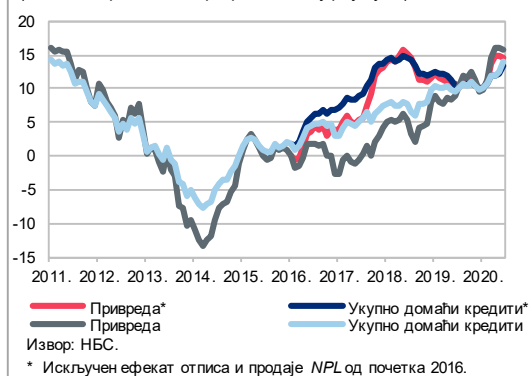
1. Кредити привреди

Кредити привреди убрзали су м.г. раст на 15,9% у јуну, чему су допринели ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, кредити из гарантне шеме намењени микропредузећима, малим и средњим предузећима и предузетницима, као и омогућавање мораторијума на отплату кредитних обавеза. И поред повећане реализације кредита за обртна средства у протеклих неколико месеци, највећи допринос м.г. расту кредита привреди и даље потиче од инвестиционих кредита, чији је раст у јуну износио 22,8% м.г. Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у јуну износило је 1.348,2 млрд динара, а њихово учешће у годишњем БДП-у⁵ 24,8%, што је за 1,1 п.п. више него у марту.

Кредити привреди су у Т2, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 45,3 млрд динара, или за 3,4%, при чему се преко 70% раста односило на привредна друштва. Стање кредита повећано је на рачунима предузећа свих делатности, а највише код предузећа из области грађевинарства, пословања некретношћима, саобраћаја и енергетике. Растуће потребе за ликвидним средствима последњих месеци и одобравање кредита из гарантне шеме утицали су на то да се, посматрано по наменама, највећи део раста кредита привреди у Т2 (скоро 72%) односи на кредите за обртна средства, чије је учешће у укупним кредитима привреди повећано на 40,8% у јуну. Значајан допринос дали су и инвестициони кредити, на које се односило 29% раста у Т2, а са учешћем од 44,3% у јуну, они су и даље најзаступљенији у стању кредита привреди.

Реализација кредита из гарантне шеме⁶, која је усмерена на део привреде који је осетљивији на ову кризу – микропредузећа, мала и средња предузећа и предузетнике, а истовремено је и значајан генератор БДП-а и радних места, у великој мери ублажила је последице кризе изазване ширењем вируса корона током Т2. Од укупно 2 млрд евра кредита за ликвидност и набавку обртних средстава, колико би банке уз гаранцију државе могле укупно да одобре до краја јануара 2021, током маја и јуна одобрено је 638,4 млн евра. Од тога, до краја јуна реализовано је готово 90% одобрених кредита, односно 558,5 млн

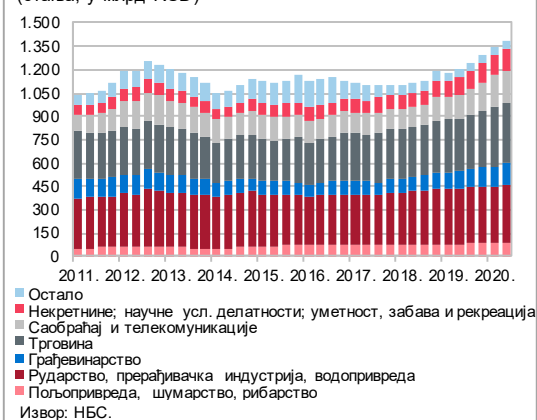
Захваљујући гарантној шеми и мораторијуму кредити привреди убрзали су м.г. раст
(м.г. стопе раста по програмском курсу, у %)

Инвестициони кредити и даље највише доприносе м.г. расту кредита привреди
(доприноси у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини
(стања, у млрд RSD)

⁵ БДП остварен у последња четири тромесечја.

⁶ Детаљније о условима финансирања и реализацији кредита из гарантне шеме видети у Извештају о инфлацији – август 2020, Осврт 2, стр. 31–33.

евра. Притом, више од половине одобрених кредита било је у динарима (56,4%), што доприноси расту степена динаризације, а тиме и ефикасности монетарне политике и додатном јачању финансијске стабилности. С обзиром на то да се 86,9% укупно одобрених кредита односи на нове кредите, у наредном периоду можемо очекивати да они позитивно утичу на економску активност.

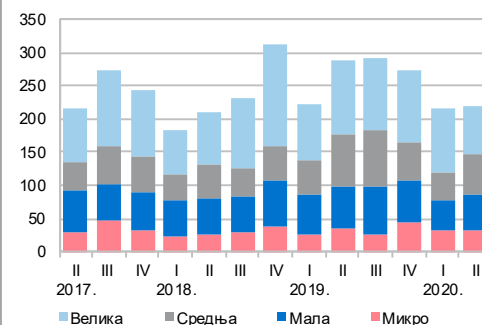
Обим новоодобрених кредита привреди у Т2 износио је 218,3 млрд динара, при чему је више од 50% овог износа одобрено у јуну захваљујући кредитима из гарантне шеме. У односу на Т2 2019, овај износ је мањи за 24,2%, односно за 21,1% ако се искључе кредити рефинансирани код исте банке. Уобичајено, кредити за обртна средства и инвестиције били су најзаступљенији, посматрано по наменама. Сегменту тржишта које чине микропредузећа, мала и средња предузећа одобрено је преко две трећине (67,0%) нових кредита у Т2. Овај део тржишта користио је 75% нових инвестиционих кредита у Т2 и скоро 70% кредита за финансирање обртних средстава.

Динаризација пласмана привреди повећана је на 16,4% крајем Т2 (са 14,7% крајем Т1) услед двоструко већег раста динарских кредита од раста кредита у еврима, чему је допринела и реализација динарских кредита из гарантне шеме. У односу на крај 2019, вредност овог показатеља виша је за 2,4 п.п. Истовремено, у односу на крај 2019. учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима смањено је у истом износу (за 2,4 п.п.), на 83,2% у јуну, док је учешће пласмана у доларима (0,2%) незнатно смањено, а пласмана у швајцарским францима (0,1%) непромењено. Додатни подстицај већем коришћењу динарских кредита у наредном периоду очекује се и од јулске одлуке Народне банке Србије да банкама које клијентима одобравају динарске кредите из гарантне шеме по нижим каматним стопама од максималне (једномесечни *BELIBOR* + 2,5 п.п.) за најмање 50 б.п. плаћа вишу стопу ремунације на износ издвојене обавезне резерве у динарима (која тренутно износи 10 б.п.) за 50 б.п., и то на износ стања одобрених кредита по повољнијим условима, а који не прелази износ обрачунате динарске обавезне резерве.

Учешће *NPL*⁷ у укупним кредитима привреди додатно је смањено у Т2, чему је делом

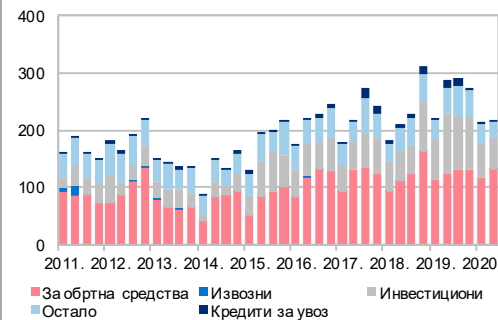
⁷ Важни фактори снажног пада *NPL* од 2016. и надаље били су успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита и примена Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке. У складу са Стратегијом, Народна банка Србије донела је Акциони план (http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/npl/akcioni_plan.pdf), усмерен на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и давање доприноса развоју тржишта *NPL*, чије су активности у потпуности спроведене, неке и пре рока.

У Т2 је микро, малим и средњим предузећима одобрено преко две трећине нових кредита
(у млрд RSD)

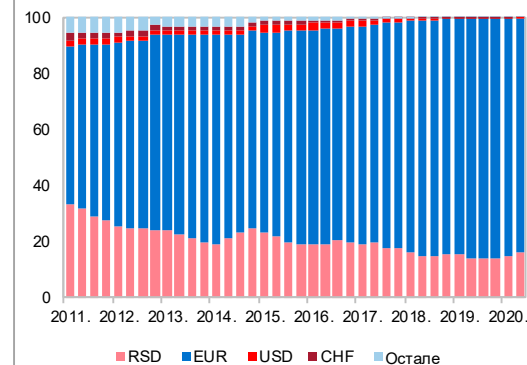
Извор: НБС.

Кредити за обртна средства и инвестиције били су најзаступљенији у Т2
(нов одобрени кредити, у млрд RSD)

Извор: НБС.

Гарантна шема допринела је расту динаризације потраживања од привреде у Т2
(вალутна структура, у %)

Извор: НБС.

допринела и примена мораторијума на отплату кредита. *NPL* показатељ сектора привреде у јуну је достигао нови минимум од 2,8%, што је за 0,2 п.п. ниже него у марту, а за 22,1 п.п. него у јулу 2015, непосредно пре почетка примене Стратегије. Ако посматрамо само привредна друштва, учешће *NPL* у укупним кредитима у Т2 такође је смањено за 0,2 п.п. и у јуну је износило 3,1%, при чему је за поједине делатности овај показатељ достигао нове најниже вредности. У односу на почетак примене Стратегије, најизраженије смањење бележи се код сектора грађевинарства, пословања некретнинама, трговине и прерађивачке индустрије.

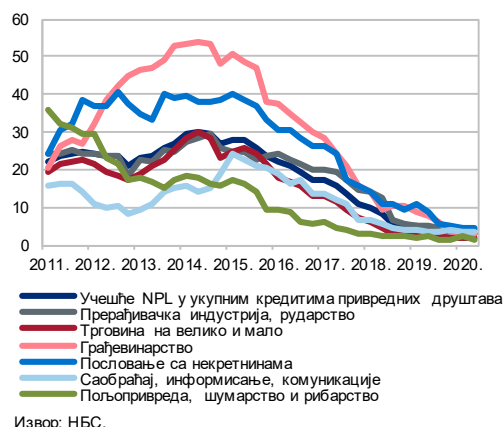
Смањењем *NPL* умањује се системски ризик, мада је са аспекта финансијске стабилности важно нагласити да ни када су били на вишем нивоу, *NPL* нису угрожавали стабилност финансијског сектора. Покривеност *NPL* и даље је на високом нивоу – исправка вредности укупних кредита у јуну износила је 91,6% *NPL*, док је исправка вредности *NPL* била на нивоу од 62,6% *NPL*. Домаћи банкарски сектор високо је капитализован, што потврђује вредност показатеља адекватности капитала, која је крајем јуна износила 22,7%. То је знатно изнад прописаног минимума од 8%, при чему се овај показатељ након увођења стандарда Базел III⁸ у домаћи регулаторни оквир нашао на вишем нивоу.

2. Цена задуживања привреде

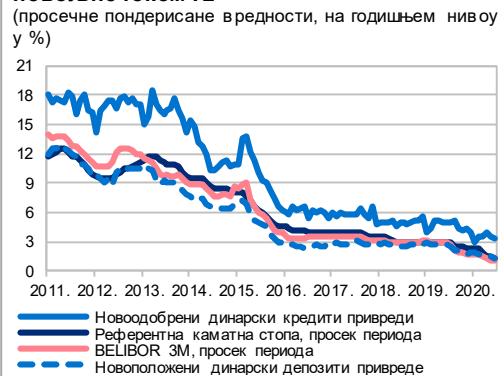
Привреда се и током Т2 задуживала код банака под повољним условима – каматне стопе и на динарске и на кредите у евро знаку наставиле су да се крећу око најнижих вредности. Таква кретања резултат су ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, нижих каматних стопа на тржишту новца у зони евра, као и појачане конкуренције између банака на домаћем кредитном тржишту, упркос глобално повећаној аверзији према ризику. Захваљујући паду каматних стопа у протеклом периоду, трошкови привреде по основу камата знатно су смањени, иако је коришћење кредита повећано, што је допринело расту расположивог дохотка привреде.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне динарске кредите привреди снижена је током Т2 за 0,2 п.п. и у јуну је износила 3,4%, чиме је њен пад у односу на мај 2013, када је започето ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, достигао 13,1 п.п. Даље снижење просечне каматне стопе на

Учешће *NPL* у појединим делатностима спустило се на нове минимуме током Т2
(бруто принцип, у %)

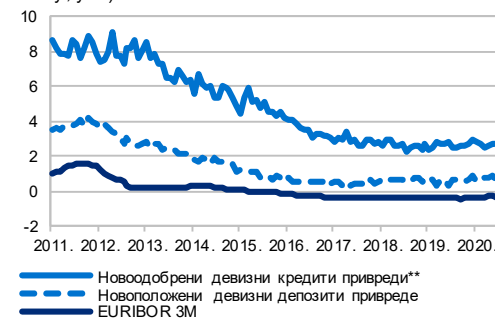

Каматне стопе на динарске кредите остале су повољне током Т2
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

И каматне стопе на девизне кредите привреди кретале су се близу минимума*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

⁸ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017. године, када је почела примена Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019 и 67/2020), којом је у домаћу регулативу уведен овај стандард.

динарске кредите могуће је у наредном периоду ако се има у виду очекивано испољавање пуних ефеката последњих снижења референтне каматне стопе, као и јулска одлука Народне банке Србије да плаћа већу стопу ремунације банкама које одобравају динарске кредите из гарантне шеме по нижој стопи од максималне.

Посматрано по наменама, током Т2 смањена је цена динарских инвестиционих кредита (за 0,1 п.п., на 4,4%), док су каматне стопе на кредите за обртна средства и остале некатегорисане кредите остале непромењене и износиле су по 3,3%. Захваљујући кредитима из гарантне шеме, каматне стопе на кредите микропредузећима (3,8%), малим (3,5%) и средњим предузећима (3,2%) смањене су у распону између 1,8 п.п. и 0,7 п.п. Истовремено, цена задуживања великих предузећа, која нису обухваћена овим програмом подршке, повећана је за 0,8 п.п., на 3,2%.

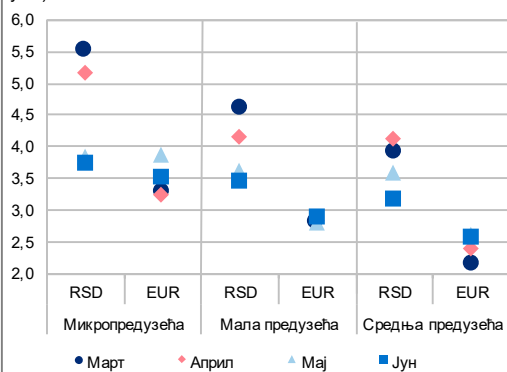
Просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите током Т2 благо је порасла (0,2 п.п.) и у јуну је износила 2,7%. Томе је највише допринео раст каматних стопа на инвестиционе кредите (за 0,5 п.п., на 3,2%), а повећане су и стопе на остале некатегорисане кредите – на евроиндексиране кредите (2,6%) и кредите у еврима (4,1%). С друге стране, каматне стопе на кредите за обртна средства снижене су за 0,1 п.п., на 2,4%, а после дужег времена одобравани су и кредити за извоз, чија је каматна стопа (1,8%) била нижа од просечне. Посматрано по величини предузећа, у јуну су стопе на кредите микропредузећима (3,5%), малим (2,9%) и средњим предузећима (2,6%) биле више него у марту (између 0,1 п.п. и 0,5 п.п.), док је цена кредита великим предузећима (2,2%) била готово непромењена.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Резултати јулске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке, у складу са очекивањима изнетим у априлској анкети, **током Т2 поостриле стандарде** по којима су одобравани кредити привреди. Већина фактора у условима већег перципираног ризика изазваног пандемијом вируса корона утицала је на поостравање стандарда. С друге стране, конкуренција је наставила да делује у смеру ублажавања стандарда, а у истом смеру деловали су и нижи трошкови извора за динарске кредите, чему је допринело ублажавање монетарне политике

Цена задуживања микро, малих и средњих предузећа снижена је током Т2

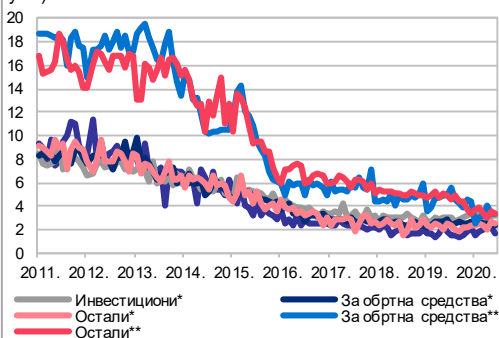
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

Каматне стопе на све врсте кредита привреди вишеструко су ниже него пре шест година

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС

* У еврима и евроиндексирани.

** Динарски.

Кредитни стандарди привреди поостриени су због већих перципираних ризика услед пандемије

(у нето %)

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на поостравање, а пад на ублажавање кредитних стандарда.

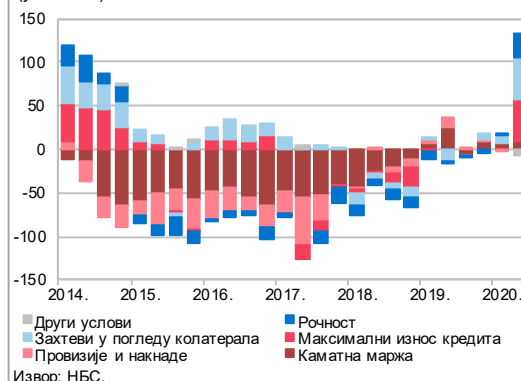
Народне банке Србије. Пооштравање стандарда очекује се и у Т3, али у мањој мери.

Према резултатима анкете, већина неценовних услова по којима су се предузећа задуживала током Т2 била је неповољнија – **смањен је максимални износ кредита, строжи су били захтеви у погледу колатерала, уз краћу рочност.**

Истовремено, у складу са очекивањима које су банке изнеле у априлској анкети, **тражња предузећа за кредитима у Т2 наставила је да расте.** Према оцени банака, раст тражње вођен је потребом финансирања обртних средстава и реструктурирања дуга, док је у условима одложених инвестиција због пандемије смањено финансирање капиталних инвестиција. Као фактор који утиче на мању тражњу за кредитима наводи се и веће коришћење сопствених извора финансирања и кредити небанкарских институција (Фонда за развој). Даљи раст тражње привреде за кредитима очекује се и у Т3.

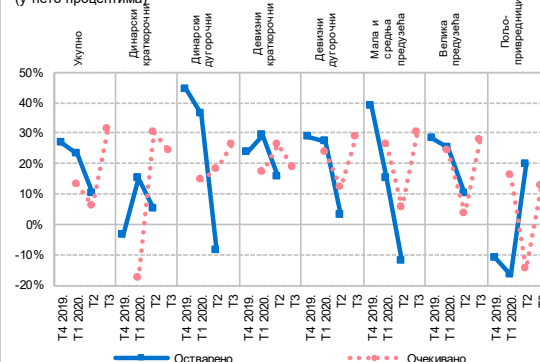
Резултати јулске анкете подударају се и са анализом о утицају вируса корона на очекивања банака објављеном у **Анкети о кредитној активности у земљама средње и југоисточне Европе – П1 2020 – пролећно издање**⁹, коју спроводи ЕИБ. С обзиром на то да је анкетање обављено током марта, направљена је подела узорка у зависности од времена пристизања одговора банака у односу на увођење здравствених мера на оне које су доставиле одговоре пре и оне које су доставиле одговоре након увођења мера. Општи закључак је да су очекивања банака по свим питањима за наредних шест месеци (период од априла до септембра) од момента када је епидемија вируса корона погодила регион и када су уведене здравствене мере значајно неповољнија за све земље региона.

Услови у погледу колатерала, рочности и износа кредита били су недовољнији у Т2
(у нето %)

Извор: НБС.
Напомена: Раст вредности указује на пооштравање, а пад на ублажавање кредитних услова.

Тражња за кредитима у Т2 повећана је у складу са очекивањима из априлске анкете, а израженији раст очекује се у Т3
(у нето процентима)

Извор: НБС.
* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

⁹ <https://www.eib.org/en/publications/cesee-bls-2020-h1>.

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

Кредити становништву убрзали су мг. раст, који је, искључујући ефекат промене курса, у јуну износио 12,6%. Поред повољних услова задуживања, расту кредита становништва допринео је и мораторијум, који је прихватило око 90% клијената банака, а у мањој мери и базни ефекат код стамбених кредита (због отписа дела вредности потраживања приликом конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у евроиндексиране током маја и јуна прошле године).¹⁰ Стање кредита сектору становништва у јуну износило је 1.175,4 млрд динара, што чини око 46% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора, док је њихово учешће у оцењеном годишњем БДП-у¹¹ (21,6%) повећано за 1,1 п.п. у односу на март.

Кредити становништву су у Т2, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 50,7 млрд динара, или за 4,5%. Посматрано по месецима, у априлу је под утицајем примене здравствених мера и физичког дистанцирања забележен минималан раст кредита, да би се с попуштањем здравствених мера и отварањем економије кредитна активност ка сектору становништва опоравила. Током маја и јуна кредити становништву бележе раст од 49,8 млрд динара, који је делом резултат и примене мораторијума на отплату кредита, а од маја му доприноси и веће кредитирање предузетника захваљујући кредитима из гарантне шеме. Као и раније, раст је био вођен готовинским и стамбеним кредитирањем, који су и даље две најзаступљеније категорије међу кредитима становништву, са учешћем од 44,4% и 36,0%, респективно. Истовремено, благо су повећана и потраживања банака по основу потрошачких кредита и кредитних картица, док су прекорачења по текућим рачунима била нешто нижа у јуну него крајем Т1.

Обим новоодобрених кредита становништву у Т2 износио је 75,0 млрд динара, што је за 52,6% мање него у истом периоду претходне године, а за 40,7% ако искључимо рефинансиране кредите код исте банке. Најзаступљенији су били готовински кредити (47,0%), који су, уобичајено, били готово у потпуности (99,5%) у динарима. На стамбене

¹⁰ У складу са Законом о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским кредитима у кредит у еврима („Службени гласник РС”, бр. 31/2019), према коме се приликом конверзије отписује 38% вредности ових кредита.

¹¹ БДП остварен у последња четири тромесечја.

Међугодишњи раст кредита становништву убрзао је у јуну

(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

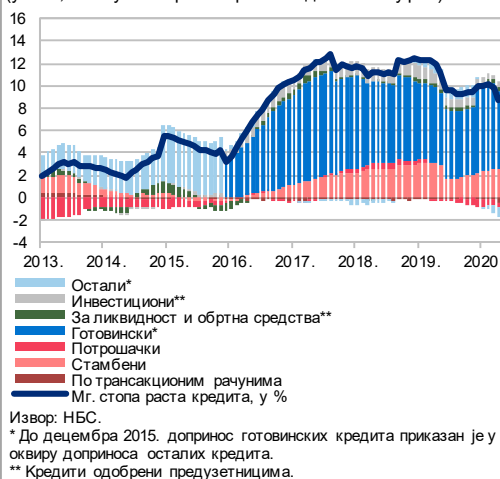
Већи део прираста у Т2 односио се на динарске кредите

(прираст, у млрд RSD)

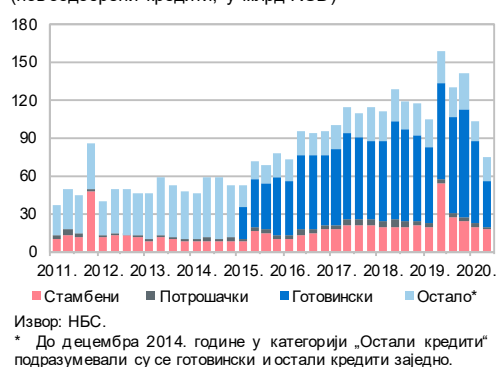
И у Т2 готовински и стамбени кредити највише су допринели мг. расту кредита становништву

(у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

Највећи део новоодобрених кредита чинили су готовински кредити

(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

кредите односило се 22,6%, а на остале некатегорисане кредите – 26,3% новоодобрених кредита становништву, од чега се највећи део односи на кредите предузетницима у оквиру гарантне шеме.

Динаризация стања пласмана становништву у јуну је износила 55,8%, што је за 0,7 п.п. више него у марту, а за 0,4 п.п. него крајем 2019. С друге стране, у односу на крај 2019, учешће евроиндексираних пласмана становништву снижено је за 0,5 п.п., на 43,9% у јуну, док је учешће пласмана у швајцарским францима снижено на 0,2% у јуну.

Учешће *NPL* у укупним кредитима становништву у јуну је износило 3,8%. То је нова најнижа вредност овог показатеља, која је у односу на март нижа за 0,3 п.п.¹², а за 7,5 п.п. у односу на период непосредно пре доношења Стратегије за решавање проблематичних кредита. Посматрано по наменама, учешће *NPL* смањено је код готово свих врста кредита током Т2.

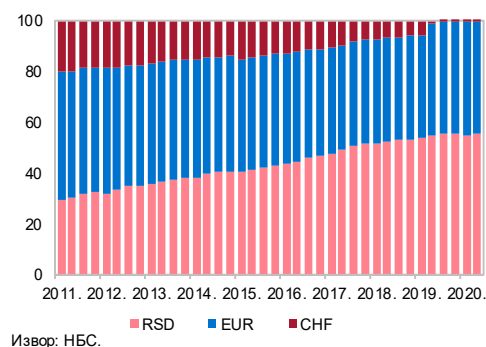
2. Цена задуживања становништва

Трошкови задуживања становништва у динарима спустили су се на нови минимум у јуну, док су каматне стопе на кредите у евро знаку остале повољне током Т2 и кретале су се близу раније забележених најнижих вредности. Поред тога, додатно су смањени и расходи грађана по основу отплате раније узетих кредита, што се позитивно одражава на расположиви доходак становништва.

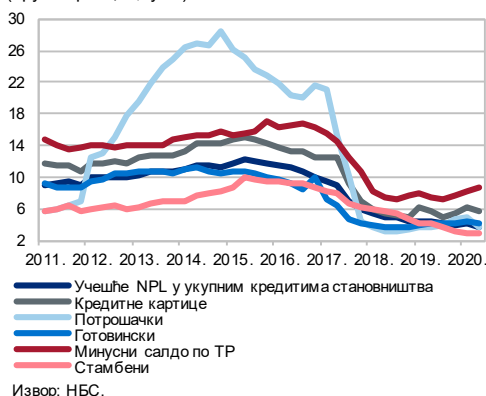
Просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне динарске кредите становништву у јуну је износила 8,0%, што је њена нова најнижа вредност. У односу на март, она је снижена за 1,2 п.п., а у односу на мај 2013, када је започет циклус ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, за 12,5 п.п. Пад просечне стопе током Т2 определило је смањење каматних стопе на остале некатегорисане кредите, које су снижене са 7,8% у марту на 5,5% у јуну, што се може приписати кредитирању предузетника у оквиру гарантне шеме с прописаном максималном каматном стопом (једномесечни *BELIBOR* + 2,5 п.п.). Истовремено, снижене су и стопе на стамбене (укључујући и кредите за адаптацију стамбеног простора) и потрошачке кредите, на 7,0% и 2,9%, респективно у јуну. С друге стране, просечна каматна стопа на најзаступљеније готовинске кредите била је непромењена у односу на март и у јуну је износила 9,3%.

¹² Ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, то учешће је такође смањено за 0,3 п.п., на 3,8% у јуну.

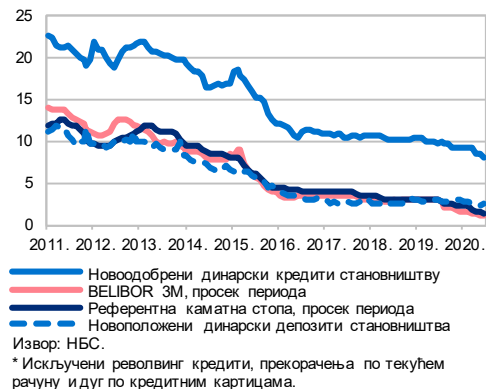
Динаризация пласмана становништву достигла је нов максимум у јуну
(валу тна стру ктура, у %)

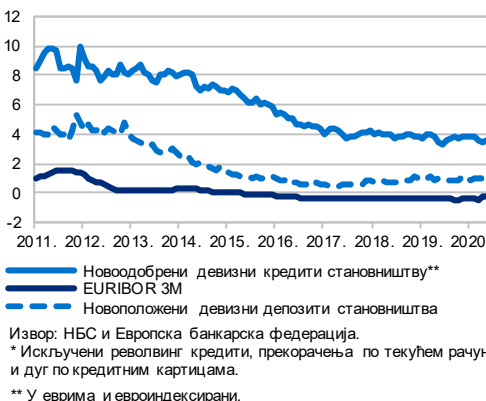
У јуну се учешће *NPL* у укупним кредитима становништву спустило на нов минимум
(бру то принцип, у %)

Просечна цена динарских кредита*
становништву забележила нов минимум у јуну
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Цена девизног задуживања остала је повољна током Т2*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне евроиндексиране кредите становништву остала је на непромењеном нивоу у односу на март и у јуну је износила 3,6%. Каматна стопа на стамбене кредите у јуну је износила 2,7% и пети месец заредом била је непромењена. С друге стране, током Т2 смањена је каматна стопа на потрошачке кредите (4,4%), а повећана стопа на остале некатегорисане кредите (5,8%). Каматна стопа на готовинске кредите у јуну (2,9%) била је непромењена у односу на март.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

Резултати јулске анкете о кредитној активности показују да су током Т2 пооштрени кредитни стандарди, у складу са очекивањима банака изнетим у априлској анкети. Пооштравање стандарда пре свега се односило на готовинске кредите, кредите за рефинансирање и стамбене кредите. На пооштравање стандарда утицала је повећана аверзија према ризику у условима пандемије. Истовремено, конкуренција међу банкама имала је неутралан утицај, док су нижи трошкови финансирања деловали у супротном смеру. Према очекивањима банака, повећана аверзија према ризику одразиће се на додатно, мада знатно мање изражено, пооштравање стандарда у Т3.

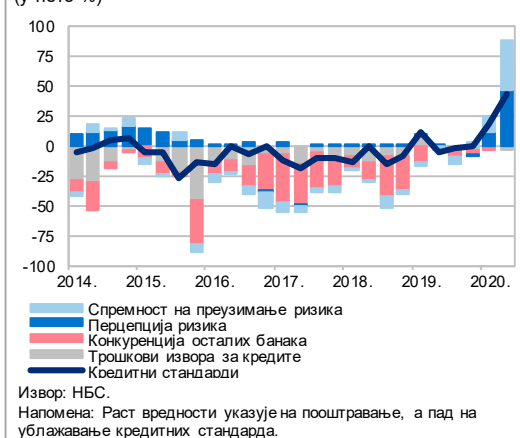
Пооштравање стандарда пре свега се одразило на строже захтеве у погледу обезбеђења кредита – вредност хипотеке, колатерала и обавезног учешћа и депозита. С друге стране, услови задуживања грађана били су повољнији по основу нижих каматних маржи и провизија и накнада.

Према оцени банака, тражња становништва за кредитима смањена је током Т2, што се може довести у везу и с предузетим мерама за здравствену заштиту становништва и неизвесношћу повезаном са ширењем вируса. На пад тражње деловала је већина фактора – набавка трајних потрошних добара, рефинансирање, куповина непокретности, неизвесност у погледу будуће запослености и зарада. У Т3 банке очекују опоравак тражње за динарским готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање, као и девизно индексираним стамбеним и потрошачким кредитима. Позитивна очекивања једним делом се темеље и на опсежним мерама које су Влада и Народна банка Србије донеле како би се ублажили негативни ефекти кризе и подстакла потрошња становништва.

Цена динарских готовинских и стамбених кредита у еврознаку била је непромењена у Т2 (просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

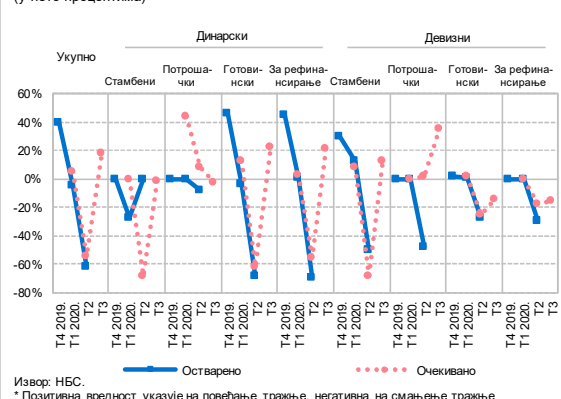
Неповољна перцепција ризика определила је пооштравање стандарда у Т2 (у нето %)

Пооштрени стандарди у Т2 највише су се одразили на средства обезбеђења кредита (у нето %)

У Т3 банке очекују опоравак тражње грађана за кредитима (у нето процентима)

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према евр, америчком долару и швајцарском франку на дан 30. септембра 2014.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.